

ایران با اعلام ذخیره‌سازی ۱۲۰ کیلوگرم اورانیوم غنی‌شده و پیشرفت‌های فنی جدید آماده ورود به مذاکرات جدید شد، سرپرست تیم مذاکره‌کننده ایران احتمالا علی باقری خواهد بود

مذاکره با دستان پر

محمداسلامی، رئیس سازمان انرژی اتمی شنبه‌شب در گفت‌وگویی تلویزیونی به‌بررسی آخرین وضعیت فعالیت هسته‌ای ایران پرداخت. مهم‌ترین بخش سخنان اسلامی در این گفت‌وگوی یک‌ساعته‌برمی‌گردد به سخنان وی پیرامون پیشرفت هسته‌ای ایران بعد از اجرایی شدن قانون راهبردی لغو تحریم‌ها. بنابر ادعای اسلامی، به غیر از یکی دومورد از مواد این قانون که با نظر کمیسیون اصل ۹۰ مجلس متفاوت بوده، سازمان انرژی اتمی به سایر تعهدات خود عمل

علیرضا کوهکن، کارشناس مسائل بین الملل در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

بی‌طرفی گروسی در مواجهه با ایران بعید است

با علیرضا کوهکن، استاد دانشگاه و کارشناس

مسائل بین‌الملل پیرامون صحبت‌های شنبه‌شب

محمد اسلامی رئیس سازمان انرژی اتمی به

گفت‌وگو نشستیم، متن این گفت‌وگو در ادامه

از نظر شما می‌گذرد.

۱۱۱

با توجه به اینکه یک‌سری از کشورها مانند آمریکا به آژانس انرژی اتمی فشار می‌آورند تا آژانس را علیه ایران تحریک کنند، اسلامی بحث حد توقف برای این کشورها از سوی آژانس را مطرح کرد. به نظر شما آژانس انرژی اتمی تا چه میزان توانایی اعمال این حد توقف را دارد؟ آیا آژانس قدرت این را دارد که تحت تاثیر قرار نگیرد؟ به لحاظ فنی و حقوقی وظیفه آژانس است که این حدتوقف را ایجاد کند اما به لحاظ عملی سابقه عملکرد آژانس نشان می‌دهد که بعید است چنین کاری را انجام دهد، البته در دوره‌های مختلف بستگی به مدیرکل‌های مختلف عملکرد آژانس وضعیت متفاوتی داشته است اما با وجود مدیرکل فعلی، رافائل گروسی کاملا بعید است که بخواهد یک رویکرد کاملاً فنی و غیرسیاسی به‌خصوص بدون تاثیر پذیرفتن از آمریکا و رژیم صهیونیستی بخواهد پیگیری کند.

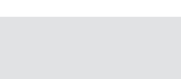
یک بحث مهم دیگری که مطرح است، رشد نیازهای مردم جهان به انرژی اتمی است. آژانس برای اینکه مشوق کشورهای جهان در تامین این انرژی اتمی به‌صورت صلح‌آمیز باشد، جدا از بحث قطعنامه که راهکاری سلبی است، به‌طور ایجابی چطور می‌تواند مشوق ایجاد کند؟

یکی از وظایف آژانس یا یکی از فواید عضویت در آژانس طبق اساسنامه و طبق فلسفه ایجاد آژانس این بوده است که اعضا می‌روند عضو ان‌بی‌تی و عضو ای‌ای می‌شوند تا دو تا اتفاق بیفتد؛ اول آنکه بگویند ما انرژی هسته‌ای را برای بمب و سلاح هسته‌ای نمی‌خواهیم، دوم اینکه می‌خواهیم از فواید صلح‌آمیزش استفاده کنیم. بنابراین جزء وظایف آژانس و شرح عملکردش است که شرایطی ایجاد کند که این استفاده صلح‌آمیز از انرژی هسته‌ای اتفاق بیفتد. این جزء شرح عملکرد آژانس است، چون در مجموعه‌های بین المللی کشورها که عضو می‌شوند باید یک فایده و منفعتی داشته باشد که البته در مورد خیلی از کشورها این اتفاق نمی‌افتد چون خودشان پیگیر نیستند و نمی‌خواهند یا چه چیز دیگری. اما درباره کشور ما به صورت خاص، آژانس تقریباً به وظایف خودش در مقطعی که ما نیاز ضروری داشتیم، اصلاً عمل نکرده است که نمونه‌اش همان اتفاقاتی است که حدوداً ۱۲ سال قبل درباره سوخت راکتور تحقیقاتی تهران افتاد. ما اعلام کردیم که سوخت‌مان درحال اتمام است و برای مسائل کاملاً صلح‌آمیز ۲۰ درصد رانپا داریم و اینکه وظیفه آژانس بود که برای ما آن را تامین کند، این کار را انجام نداد یا درباره بازطراحی راکتور اراک، درست است که ذیل برنامه بود اما آن همکاری که باید صورت می‌گرفت و عملاً شرح وظایف آژانس بود، انجام نداد و این از آن مشکلاتی است که ما داریم و متأسفانه عملکرد آژانس یک‌طرفه است و آن کاری را که باید انجام دهد، انجام نمی‌دهد.

به‌نظر تان از چه راهی می‌شود آژانس را مجاب کرد به وظایف خودش عمل کند؟ اسلامی در جایی اشاره کرده که ما باید رابطه‌مان را با آژانس بهتر کنیم تا آن را به‌سمت انجام وظایفش ببریم. به‌نظر تان این راهبرد تاثیر دارد؟

من فکر نمی‌کنم، چون این نهاد‌ها عمل‌انهاد‌های سیاسی‌اند. سال‌ها قبل در کشورمان تصوری وجود داشت که این نهاد‌ها یک نهاد فنی اند. یک‌بعدی فنی دارند که کاملاً درست است اما ذاتاً نهاد سیاسی‌اند. اصلاً همکاری بین المللی همکاری سیاسی است و بعد ابعاد اقتصادی، فنی و... دارد. حداقل درباره کشور ما که نگاه سیاسی یک نگاه غالب است، این امر با خیلی از

کرده است و بربنمای اجرایی شدن این تعهدات در ۷ ماه گذشته علاوه‌بر تولید سوخت ۲۰ و ۶۰ درصد، برنامه‌ریزی‌های تولید اورانیوم فلزی نیز آغاز شده است. سانتریفیوژهای IRYM نصب‌شده و سانتریفیوژهای IR۶ در حال ساخت هستند، رئیس سازمان انرژی اتمی در بخش دیگری از سخنان خود به‌ذخایر اورانیوم ۲۰ درصد غنی‌شده ایران نیز اشاره‌ای داشت و افزود میزان این ذخایر از مرز ۱۲ کیلوگرم عبور کرده‌است، اما اتفاق درحالی‌رقم‌می‌خورد که پیش‌از این مطابق برجام ایران متعهد بوده‌است غنی‌سازی ۳/۶۷ درصدی داشته‌باشد. همچنین بنابر گفته‌های اسلامی طبق برجام قرار بود که سوخت اورانیوم ۲۰ درصد به راکتور تهران داده‌شود،

کشورها نمی‌توانند مشابهت‌سازی شود، چون به‌هرحال یک‌سری پیش‌فرض‌ها و نگرش‌های سیاسی وجود دارد که براساس آنها حتی نهادهای فنی تصمیم می‌گیرند. فکر می‌کنم واضح‌ترین دلیل آن هم این باشد از زمانی که ما آن را متوجه شدیم، دیگر نماینده‌ای را که به آژانس می‌فرستیم یک فیزیکدان نیست، بلکه یک دیپلمات است، برای اینکه متوجه شدیم آن چیزی که راجع به ما در آنجا اتفاق می‌افتد مباحث فنی نیست، مباحث کاملاً سیاسی است.

ابن روند تعویض دوربین‌ها را تا چه میزان موثر می‌دانید؟ به‌نظر تان روش موثری در کنترل مزاحمت‌ها و گسترش راحت انرژی برای تامین نیازهای روزمره مردم است؟ این پیشنهاد در اسفند سال گذشته از طرف آژانس مطرح شد که دولت وقت ایران (دولت روحانی) هم به‌پذیرفت. در ظاهر پیشنهادی است که نقض‌کننده قانون مجلس نیست و طرف مقابل را هم به هدفش می‌رساند ولی محتوای آن چیزی که در قانون مجلس وجود داشت و با آن نگرش سیاسی از طرف ایران در تضاد است، یعنی عملاً دوربین‌هایی وجود دارد که ضبط می‌کنند و فقط محتوا را در اختیار آژانس نمی‌گذارند اما قول می‌دهند یک زمانی در اختیار آژانس قرار دهند. این امر با آن چیزی که قرار بود اتفاق بیفتد (دسترسی‌های آژانس گرفته‌شود) در تضاد است، چون مناسبات سیاست بین‌الملل عملاً یک بدعوبستان است. ما یک امتیاز به آژانس دادیم که اطلاعات زیادی را از فعالیت هسته‌ای ما جمع‌آوری کند، این موضوع به آنکه ما فعالیت صلح‌آمیز داریم یا نه، ربطی ندارد، زیرا همه می‌دانیم فعالیت ما صلح‌آمیز است غربی‌ها هم این را می‌گویند- اما همین که این اختیار و امتیاز را به آن دادیم، ایس‌مابه‌ازای این بوده که ما در برجام قرار بوده امتیازاتی بگیریم، یعنی این‌ها یک مابه‌ازایی داشته، وقتی آن مابه‌ازا اتفاق نمی‌افتد آن قیمت یک بخشی از بدعوبستان اتفاق نمی‌افتد، بخش دیگرش هم نباید اتفاق بیفتد. من گفتم این ترفندی است که درست است با متن قانون در تضاد نیست ولی چنین تصمیمی که در دولت روحانی گرفته شد، تصمیم درستی نبود و بهتر بود که این تصمیم گرفته نمی‌شد. الان هم ضرورتی ندارد، ما چنین امتیازی را به آژانس بدسیم و بهتر است که این کار را نکنیم اما فعلاً دارد انجام می‌شود.

در همین راستای صحبت شما که فرمودید به‌صورت متنی قانون مجلس (قانون راهبردی لغو تحریم‌ها) را نقض نمی‌کنند هم اسلامی اشاره کرده یک‌سری اختلاف برداشت‌هایی بین مجلس و سازمان انرژی اتمی وجود دارد که نیازمند گفت‌وگوهای بیشتر است و این اختلاف برداشت‌ها راجع به راکتور اراک و دیگری موضوع دسترسی‌هاست که با جلسات بیشتر با مجلس این اختلاف‌ها کاهش خواهد یافت. به‌نظر تان اختلاف بین مجلس و سازمان انرژی اتمی اختلاف برداشت است؟ منظور از این اختلاف برداشت چیست؟ از لحاظ قانونی که بنده در جریان تصویب قانونی لغو تحریم‌ها به‌طور دقیق بودم، کسی با مجلس نمی‌تواند اختلاف برداشت داشته باشد. وقتی مجلس قانونی را تصویب می‌کند و نظرش درباره اجرایش یک چیز دیگر است، نظر مجلس مهم است، نه نظر آن سازمان، یعنی این حرف از لحاظ قانونی و حقوقی درست نیست.

همچنین اسلامی اشاره کرده که به‌اصطلاح این اختلاف برداشتی که مطرح‌شده با گفت‌وگو قابل‌رفع است. به‌نظر شما با گفت‌وگو رفع می‌شود؟ نگاه کنید همه اینها بستگی به یک پیش‌فرض ذهنی دارد که آینده تعاملات ما با آژانس و ۱+۵ و موضوع برجام چه می‌شود. این نوع اظهارنظر اسلامی مبتنی بر یک نوع نگاه خوشبینانه است که من به‌شخصه نه خوشبینم، نه بدبینم، یعنی درباره لغو برجام و بازگشت به برجام نظری ندارم. اما این اظهارنظر ایشان مبتنی بر یک نگاه خوشبینانه است که می‌گویند ما که بالاخره قرار است با هم به توافق برسیم یک یا دوامه این‌ورتر یا آن‌ورتر خیلی قرفی نمی‌کند که اینها ضبط بشود یا نشود.

اما این اتفاق رخ‌نداد و اگر ایران فرآیند ساخت این میزان از سوخت اورانیوم ۲۰ درصد را خود آغاز نمی‌کرده امروز کمبود آن مبدل به یکی از معضلات اصلی ایران می‌شد. بنابر آمارهای آن چیزی که قابل استنباط است سرعت بالای پیشرفت صنعت هسته‌ای ایران متناسب با نیازهای روز کشور است. به‌عنوان نمونه ذخایر اورانیوم ۲۰ درصد غنی‌شده ایران درحالی‌از مرز ۱۲۰ کیلوگرم می‌گذرد که مطابق گزارش‌های آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در خردادماه ذخایر اورانیوم ۲۰ درصد غنی‌سازی شده ایران ۳/۶۲ کیلوگرم و در شهرنورماه امسال ۳/۸۴ کیلوگرم بوده‌است. اجرایی شدن قانون راهبردی لغو تحریم‌ها و تغییر رویکرد ایران در مواجهه با بدعهدی‌های آمریکا

حسین آبنیکی، رئیس اسبق مرکز توسعه سازمان انرژی اتمی در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

عقب‌ماندگی‌های صنعت هسته‌ای باید جبران شود

قرار است برای ما اتفاق بیفتد بر همین اساس و مناسبت؛ ما نیازهایمان را در چارچوب ان‌بی‌تی می‌توانیم و باید مرتفع کنیم. حتی آژانس نیز باید به ما کمک کند. وقتی یک طرف برجام به تعهداتش عمل نمی‌کند ضرورتی ندارد که ما هم به تعهدات‌مان عمل کنیم. به‌طوری‌که تنها طرف وفادار به تعهدات ما باشیم. بنابراین همه آنچه که ما انجام می‌دهیم در چارچوب مقررات آژانس پذیرفته‌شده است. برجام هم محدودیت‌هایی برای ما می‌گذاشت که الان ما ضرورتی بر اینکه برنامه هسته‌ای‌مان محدودیتی را داشته باشد، نداریم و این برنامه مبتنی بر نیاز ماست و منطبق بر پروتکل‌های جهانی است و هیچ منعی بر ما نشده است و آژانس دارد تحت فشار آمریکا و رژیم صهیونیستی موضع‌گیری سیاسی می‌کند و تلاش می‌کند فعالیت‌های ما را به‌نوعی دچار محدودیت کند. به‌طوری‌که تلفی دیگری را جابیندازد که انگار ایران خلاف تعهدات عمل کرده است. درحالی‌که به‌هیچ‌وجه این‌گونه نیست. وقتی طرف‌های دیگر به معاهده عمل نمی‌کنند ما هم ضرورتی ندارد که عمل کنیم. ما یک دوره دوساله کاملاً به تعهدات عمل کردیم و حتی بیشتر از تعهدات جلو رفتیم. اما اگر طرف‌های دیگر به برجام برگشتند، آن وقت آژانس می‌تواند از ما انتظار داشته باشد که ما هم به تعهدات برگردیم.

باتوجه به اینکه برای تامین نیازهای روبه رشد مردم، نیاز به توسعه بیشتر انرژی اتمی داریم، بنابراین نیاز به تامین مالی بیشتری نیز داریم. یک بخشی از این نیاز مالی توسط روسیه تامین می‌شود، راه‌های دیگر این تامین مالی چیست؟ همان‌طور که اسلامی اشاره کرد محاسبه هزینه مالی انرژی اتمی ظالمانه و پابین‌تر از حد واقعی‌ان است، شما بهترین راه برای تامین مالی گسترش انرژی اتمی را چه چیزی می‌دانید؟

صنعت هسته‌ای ما هم باید در حوزه برق توسعه پیدا کند و هم در حوزه‌های دیگر. بخشی از آن را باید نظام سرمایه‌گذاری کند اما واقعیتش این است که حجم این سرمایه قابل توجه است و لزوماً همه این سرمایه‌گذاری توسط دولت نمی‌تواند اتفاق بیفتد. یکی دیگر از روش‌های تامین هزینه این است که از سرمایه خارجی استفاده کنیم که یکی دولت روسیه است و از خیلی دیگر از کشورها هم می‌توانیم کمک بگیریم. خیلی از دولت‌ها در راستای توسعه و صنعتی شدن از توان و پتانسیل مالی کشورهای دیگر استفاده می‌کنند، کاری که ما در صنعت نفت و خیلی از صنایع دیگر انجام دادیم، به‌طوری‌که در این حوزه هم می‌توانیم انجام دهیم. یک‌سری از بخش‌های صنعت هسته‌ای است که به کشاورزی، پزشکی و... برمی‌گردد. مردم و دستگاه‌های دیگر ازجمله بخش خصوصی می‌توانند منابع مالی خود را به سوی صنعت هسته‌ای کشور بیاورند و با اقدام خود موجب توسعه این صنعت شوند. صنعت هسته‌ای باید گسترش پیدا کند و میان آحاد مردم بیاید. سرمایه‌گذاران مردمی می‌توانند در حوزه‌های مختلف این صنعت ازجمله تولید آب‌شیرین‌کن‌ها، نیروگاه‌های هسته‌ای، سیستم‌های پرته‌دهی کشاورزی و... سرمایه‌گذاری کنند. ما برای توسعه صنعت هسته‌ای کشور باید از همه ظرفیت‌های مالی استفاده کنیم، اگر بخواهیم بار تامین منابع مالی توسعه صنعت هسته‌ای را بر دوش دولت بگذاریم قطعاً روند توسعه و پیشرفت این صنعت در کشور کند می‌شود باید از منابع بین بخشی، منابع وزارتخانه‌های دیگر، منابع بخش خصوصی و خارجی استفاده کنیم تا بتوانیم صنعت هسته‌ای را به میزانی که موردنیاز کشور است توسعه دهیم.

بنابر گفته اسلامی تولید اورانیوم فلزی آغاز شده است و سانتریفیوژهای IRYM نصب و IR۶ در حال ساخت هستند. به نظر شما این امکانات و انواع سانتریفیوژها که اسلامی به آنها اشاره کرده چه تأثیری در روند مذاکرات خواهد داشت؟ و چه پامی را مخابره می‌کند؟

طی مذاکرات هیچ پیش‌رفتی نبوده است و هیچ یک از طرف‌های برجام نه آمریکا و نه اروپا تعهدات خودشان را انجام نداده‌اند و فقط ما تعهدات‌مان را انجام دادیم. ما هم این تعهدات را تقلیل دادیم و الان براساس نیازمان داریم جلو می‌رویم و فقتیم برنامه هسته‌ای ما بر اساس نیاز خواهد بود. آنچه که

آنها استفاده کند. بخشی از این اهرم‌ها در حوزه هسته‌ای و بخشی دیگر در حوزه نظامی است. ایران همین‌طور می‌تواند در حوزه‌های دیگر نیز به آمریکا و متحدان اروپایی‌اش فشار وارد کند. ازجمله اینکه جمهوری اسلامی می‌تواند در بسیاری از امور، به‌خصوص امور مرتبط با صنایع هسته‌ای و تکنولوژی هسته‌ای به شکل روزافزونی بر طرف غربی فشار وارد کند تا در مذاکرات دست برتر را داشته باشد؛ از نسل جدید سانتریفیوژها و بالا بردن خلوص غنی‌سازی گرفته، تا بزرگ‌تر کردن اندازه ذخایر غنی‌شده هسته‌ای و دیگر دستاوردهایی ازجمله اورانیوم فلزی. به هر تقدیر، ایران از راهبرد قبلی خودش در دوران روحانی هیچ سودی نکرده است و قطعاً باید با یک تغییر استراتژی در صحنه ظاهر بشود. نکته مهم این است که کلیه این بخش‌های آفتدی، پدافندسی و مذاکراتی را باید در چارچوب یک طراحی استراتژیک و نقشه راه زمان‌بندی شده و از پیش مشخص صورت گیرد تا تأثیر خودش را بگذارد.

همان‌طور که مطرح‌شد، در دو سال گذشته شاهد خرابکاری‌هایی در تأسیسات هسته‌ای کشور بوده‌ایم که در تعدادی از این خرابکاری‌ها، با توجه به موضع گیری‌ها و اظهارنظر‌ها می‌شود مداخلات و ردپای رژیم صهیونیستی را مشاهده کرد. نکته‌ای که در همه این خرابکاری‌ها و مداخلات مشاهده‌شده، سکوت وعدم موضع‌گیری رسمی کشورهای اروپایی در محکوم کردن این اقدامات خرابکارانه و غیرقانونی بوده است. باتوجه به این اتفاقات، سکوت و به‌نوعی همراهی طرف‌های غربی برجام با این خرابکاری‌ها، موضع‌روبرکرد جمهوری اسلامی در مواجهه با این عملکرد طرف‌های غربی برجام به‌لحاظ حقوقی، سیاسی و

دیپلماتیک باید چگونه باشد؟ آیا ما توانسته‌ایم از این اتفاقاتی

که علیه منافع تان رخ داده حد اکثر استفاده را ببریم و حقوق

مسلم‌مان را احقاق کنیم؟

ما در حوزه سخت، از یک توان برابر با جبهه مخالف برخورداریم. یعنی اگر رژیم صهیونیستی در هرجایی از دنیا در حوزه‌ای به ایران ضربه زده، دقیقاً مشابه آن ضربه را ازسوی ایران خورده است. شکی در این نیست و فکثت‌های زیادی برای آن وجود دارد. اگر آتش‌سوزی‌ای راه انداخته‌اند، اگر تروری کرده‌اند، اگر کشتی‌ای مورد اصابت واقع شده، هرچه علیه ایران کرده‌اند، از پاسخ متقابل ایران بی‌نیصیب‌نمانده‌اند. اما در حوزه نرم، یعنی حوزه‌ای که مربوط به حوزه رسانه و اقدامات سیاسی و دیپلماتیک است، ما کم‌اکن شاهدیم که قدرت و مؤلفه‌نرم ما به‌درستی رشد نکرده است. به‌رغم پتانسیل‌های بسیار بالایی که انقلاب اسلامی در منطقه و جهان از آنها برخوردار است، این ظرفیت‌ها به‌کار گرفته‌نشده و فعال‌سازی این توانایی انجام‌نشده است. ما همان مسیری که از جنگ تا به الان در حوزه موشکی، منطقه‌ای و پهبادی و دیگر حوزه‌های نظامی رفته‌ایم و مؤلفه‌های قدرت سخت‌مان را به چنین سطحی از توانمندی رسانده‌ایم را باید در حوزه نرم هم برویم. سیاست‌های ما در صحنه بین الملل، چه در رسانه و چه در حوزه روابط دیپلماتیک، تهاجمی و آفتدی نیست. حتی در حوزه‌های پدافندی هم در حال حاضر، در این زمینه به‌خوبی عمل نمی‌کنیم. از توانمندی‌هایمان استفاده نمی‌کنیم و بنابراین بسیاری از ظرفیت‌ها مورد استفاده قرار نگرفته است. توقع این است که در دولت رئیس‌ی وزارت امور خارجه امیرعبد‌اللهیان، به این گونه موارد توجه ویژه‌ای بشود و سعی شود سیاست خارجی ما فعال، کنشگرانه و همچنین تهاجمی باشد. باید منتظر شد و دید.